

УДК 338.45:620

ОЦІНКА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ СФЕРИ

Черчик А.О.

У статті обґрунтовано методичні підходи до оцінки еколого-економічної безпеки лісогосподарського підприємства. Визначено сутність еколого-економічної безпеки, розроблено та апробовано методику оцінки еколого-економічної безпеки підприємства на матеріалах ДП «Любомльське лісове господарство»; визначено стратегічні напрями забезпечення еколого-економічної безпеки досліджуваного підприємства.

Постановка проблеми. Українська економіка характеризується складністю умов господарювання, що викликане багатьма чинниками, з яких стратегічного значення набули екологічні. В таких умовах постає питання ведення лісового господарства на раціональних засадах, що передбачає мінімізацію екологічних ризиків і втрат та максимізацію суспільних вигод. Нині еколого-економічна безпека стає одним з базових критеріїв оцінки ефективності менеджменту підприємства. Особливої актуальності такий підхід набуває для підприємств-природокористувачів, зокрема – лісових господарств, які ватро розглядати як складні динамічні екосистеми, економічна ефективність яких в довгостроковій перспективі значною мірою визначається екологічною політикою підприємства, реалізацією принципів невиснажливого та відтворюваного лісокористування.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні аспекти забезпечення еколого-економічної безпеки розглянуто в роботах Л. Абалкіна, А. Алтухова, Є. Гірусова, О. Голуба, К. Гофмана, В. Данилова-Данильяна, В. Ігнатова, Ю. Ізраєля, Н. Реймерса, В. Степанова, Т. Хачатурова, Л. Хромушиної, Н. Чепурних, О. Урсула.

Розкриваючи сутність еколого-економічної безпеки, слід зазначити, що найбільш важливою її особливістю є здатність еколого-економічної системи до стійкого збереження основних параметрів її функціонування. В основу дослідження було покладено розгляд еколого-економічної безпеки як категорії, яка базується на поняттях «розвиток» і «стійкість».

Метою дослідження є обґрунтування методичних підходів до аналізу складових та оцінки еколого-економічної безпеки лісогосподарського підприємства. Для досягнення поставленої мети поставлено такі завдання: визначити сутність еколого-економічної безпеки; узагальнити існуючі підходи до оцінки еколого-економічної безпеки підприємства; оцінити еколого-економічну безпеку ДП «Любомльське ЛГ»; визначити стратегічні напрями забезпечення еколого-економічної безпеки досліджуваного підприємства.

Виклад основного матеріалу. Успішне функціонування підприємств-природокористувачів вимагає перегляду підходів до управління ними і мобілізації зусиль для ефективного використання власного потенціалу, а також формування безпечних умов розвитку в природному середовищі. Саме тому аналіз складових та оцінка безпеки підприємства є актуальним завданням, яке потребує вирішення.

При обґрунтуванні методичних підходів до оцінки еколого-економічної безпеки лісгосподарського підприємства (ЕЕБЛГП) необхідно виконати такі завдання:

- 1) вивчення сутності еколого-економічної безпеки лісгосподарського підприємства;
- 2) визначення принципів дослідження ЕЕБЛГП;
- 3) вибір підходів до дослідження;
- 4) обґрунтування критеріїв оцінки;
- 5) вивчення альтернативних методів аналізу та оцінки;
- 6) формування методики аналізу складових та оцінки еколого-економічної безпеки підприємства.

Еколого-економічна безпека підприємства – це стан захищеності діяльності об'єкта господарювання від негативних впливів внутрішнього та зовнішнього середовища, зокрема природних екологічних факторів та негативних природних процесів, що визначається стійкістю підприємства як системи, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що можуть негативно позначитися на показниках його діяльності.

Оцінка еколого-економічної безпеки, на нашу думку, повинна продемонструвати, з одного боку, рівень екологічності господарської діяльності (з урахуванням чинника техногенної безпеки), з другого, рівень ефективності використання виробничих ресурсів, прибутковості підприємства. Оцінка еколого-економічної безпеки має виражати сутність виробничих та еколого-економічних відносин; охоплювати усі сторони виробничо-господарської та екологічної діяльності підприємства; використовувати узагальнені еколого-економічні показники; забезпечувати порівнянність показників у часі та просторі; вибір показників має визначатися метою регулювання природокористування.

Основні принципи як керівні положення, які будуть покладені в основу дослідження, такі: розвитку, цілеспрямованості, науковості, системності, несуперечності та стохастичності. Принцип розвитку вимагає, щоб дослідження охоплювало ретроспективу, сучасний стан, перспективу. Принцип цілеспрямованості передбачає урахування цілей розвитку підприємства. Принцип науковості передбачає використання наукових методів дослідження. Принцип системності забезпечує вивчення сукупності усіх чинників з урахуванням наявних зв'язків, залежностей між економічною та екологічною складовою безпеки. Принцип несуперечності передбачає поєднання тих підходів, які доповнюють один одного, що дозволить отримати комплексне уявлення про стан підприємства. Застосування принципу стохастичності дозволяє врахувати

динамічність як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства, схильність до зміни стану останнього під впливом чинників оточення [1, 2].

Основними підходами, які можуть бути використані є:

- індикаторний, що базується на системі індикаторів, які описують стан різних складових та рівнів еколого-економічної безпеки;

- ресурсний, коли основним критерієм оцінки ЕЕБЛГП є ефективність використання наявних ресурсів підприємства. Цей підхід дозволяє виявити її рівень за рахунок визначення найбільш ефективного використання необхідних для функціонування системи ресурсів, яке з одного боку дозволяє досягнути поставлених економічних та соціальних цілей, а з іншого – не веде до втрати економічної стабільності об'єкту системи та не призводить до порушення навколишнього природного середовища чи мінімізує екологічні ризики;

- результативний, при якому критеріями є бажаний рівень конкурентоспроможності, прибутковості, чистоти довкілля, безбитковості, ліквідності, фінансової та екологічної стійкості підприємства. Результат оцінки при цьому представляється як критичний, низький, задовільний і прийнятний рівень безпеки;

- системний, що дозволяє поєднати всі вище названі, але має суттєву перевагу як інструмент дослідження, оскільки дозволяє: розглядати еколого-економічну безпеку як складну цілісну систему, що складається з взаємозв'язаних підсистем, виявляти внутрішні та зовнішні зв'язки, проблеми розвитку.

Основними методами, які використовуються для оцінки еколого-економічної безпеки, є компонентний, індексний, бальний, рейтинговий, нормативний. У дослідженні вони використовуватимуться послідовно, оскільки компонентна та інтегральна оцінка базується на врахуванні порогових значень (норм), які характеризують рівень (ранг) еколого-економічної безпеки. Компонентний аналіз передбачає виявлення чинників і відповідних показників, які визначають чи впливають на рівень еколого-економічної безпеки. Компонентна структура еколого-економічної безпеки включає дві групи показників – економічної та екологічної стійкості.

Велике значення має набір показників, які використовуються для оцінки еколого-економічної безпеки. Ця система показників, в ідеалі, має характеризувати еколого-економічний рівень виробництва (кадровий, технічний, технологічний, організаційний аспекти); екологічну орієнтованість фінансового менеджменту (фінансова безпека, управління інвестиціями), стратегічного управління (екологічний менеджмент, управління якістю, відходами, проектами); враховувати основні аспекти природоохоронної діяльності підприємства, його вплив на навколишнє природне середовище.

При формуванні показників використано підхід В. Артюшок щодо розробки критеріїв відповідності діяльності лісгосподарського підприємства стратегічній місії та цілям, який передбачає визначення

екологічної, економічної, соціальної стійкості [3]. Ми адаптуємо цей підхід для визначення рівня еколого-економічної безпеки підприємства, який буде оцінено на підставі інтегрального показника ЕЕБЛГП як сума групових показників, а саме:

1) економічної стійкості підприємства, яка характеризує його здатність протистояти негативним зовнішнім впливам на результати господарської діяльності і забезпечувати реалізацію цілей розвитку;

2) екологічної стійкості підприємства як його здатності розвиватись в наявному зовнішньому середовищі на засадах невиснажливого лісокористування, раціонального використання лісових ресурсів, забезпечення лісоохоронної діяльності та відтворення лісових ресурсів.

Група показників економічної стійкості включає: показники фінансової стійкості (коефіцієнти поточної та абсолютної ліквідності, автономії, фінансової стабільності, забезпечення власними засобами, маневреності); показники прибутковості (прибутковість загального та власного капіталу, реалізованої продукції); показники ефективності виробництва (продуктивність праці, фондоозброєність, фондівіддача, матеріаловіддача, коефіцієнт зносу основних засобів).

Група показників екологічної стійкості включає: показники невиснажливості лісокористування (показники сприяння природному лісовідновленню, показник ведення лісозаготівель у межах розрахункової лісосіки, показник штучного лісовідновлення на вирубках); показники раціональності використання лісових ресурсів (показник забезпечення повної заготівлі, вивозки з лісосіки і використання деревини, відведеної у рубку, показник переробки заготовленої деревини, показник переробки вторинних лісових ресурсів (ЛР) і продуктів побічного лісокористування); показники лісоохоронної діяльності (показники попередження лісових пожеж, санітарних заходів у процесі заготівлі лісу і лісовідновленні, переходу від суцільних до несучільних рубок лісу; показник застосування на лісосічних роботах технологічних процесів і технічних засобів, що виключають пошкодження ґрунту, які можуть привести до розвитку ерозійних та інших негативних процесів, показник збереження виділених ділянок лісу, що мають особливе природоохоронне і культурно-історичне значення та мають статус особливих територій).

Узагальнивши зазначене, представимо систему показників, які характеризують еколого-економічну безпеку лісогосподарського підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

**Показники оцінки еколого-економічної безпеки
лісогосподарських підприємств**

Група та назва показника	Формула розрахунку
1. Економічна стійкість підприємства	
Показники фінансової стійкості	
Коефіцієнт поточної ліквідності	$K_{пл} = (\text{Оборотні активи} - \text{запаси}) / \text{поточні зобов'язання}$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{а.} = \text{Грошові активи} / \text{Поточні}$

	зобов'язання
Коефіцієнт автономії	$Ka = \text{Власний капітал} / \text{Валюта баланса}$
Коефіцієнт фінансової стабільності	Відношення власних коштів до позикових
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	$Koc = \text{СОК} / \text{ОС}$, де СОК – це величина власного капіталу, ОС – величина оборотних фондів
Коефіцієнт маневреності	$Km = \text{Власні оборотні кошти} / \text{Власний капітал}$
Показники прибутковості	
Прибутковість загально-ного капіталу, %	$ROE = \text{Чп} / \text{Ск} * 100$, Чп – чистий прибуток; Ск – середній капітал.
Прибутковість власного капіталу, %	$ROE = \text{Чп} / \text{Вк} * 100$, Чп – чистий прибуток; Ск – власний капітал.
Прибутковість реалізованої продукції, %	$P(rp) = \text{Чистий прибуток} / \text{Собівартість реалізованої продукції} * 100$
Показники ефективності виробництва	
Продуктивність праці, грн/особу	$\Pi = \text{Вп} / \text{Чсс}$, де Π – продуктивність праці; Вп – вартість випущеної продукції; Чсс – списковий склад персоналу.
Фондоозброєність, грн	$\text{Фоз} = \text{СВоз} / \text{Чсс}$, де Фоз – фондоозброєність; СВоз – середньорічна вартість основних засобів; Чсс – середньосписковий склад виробничого персоналу.
Фондовіддача, грн	$\text{Фв} = \text{Вп} / \text{Фк}$, де Фв – фондівіддача ОЗ; Вп – вартість виробленої продукції за звітний період; Фк – балансова вартість основних засобів на кінець звітного періоду.
Коефіцієнт зносу основних засобів	$Kiосе = A / \text{ПВоз}$, де $Kiосе$ – коефіцієнт зносу основних фондів; А – амортизація; ПВоз – первісна вартість ОЗ
Матеріаловіддача, грн	$Mv = \text{Вп} / E(Mv)$, де Mv – матеріаловіддача; Вп – вартість виготовленої продукції; $E(Mv)$ – сума матеріальних витрат.
Груповий індекс економічної стійкості	Сума часткових індексів
2. Екологічна стійкість підприємства	
Показники невиснажливості лісокористування	
Показник сприяння природному лісовідновленню: а) попередньому за рахунок збереження підросту; б) наступному за рахунок обнасінення вирубок	а) частка збереженого підросту; б) частка обнасінених вирубок
Показник ведення лісозаготівель у межах розрахункової лісосіки	Частка лісозаготівель у межах розрахункової лісосіки
Показник штучного лісовідновлення на вирубках	Частка штучного лісовідновлення на вирубках
Показники раціональності використання лісових ресурсів	

Показник забезпечення повної заготівлі, вивозки з лісосіки і використання деревини, відведеної у рубку	Частка заготовленої деревини у загальному обсязі вирубки
Показник переробки заготовленої деревини	Частка переробленої деревини від обсягу заготовленої
Показник переробки вторинних лісових ресурсів і продуктів побічного лісокористування	Обсяги переробки вторинних ЛР
Показники лісоохоронної діяльності	
Показник попередження лісових пожеж: ступінь очистки лісосік від порубочних залишків (Коч); показник регулювання породного складу деревостану (Кд/с); показник якості санітарних рубок (Кяср); показник створення системи проти пожежних бар'єрів (Кб)	$K_{п/пож} = K_{оч} + K_{д/с} + K_{яср} + K_{б}$
Показник санітарних заходів у процесі заготівлі лісу і лісовідновленні	Частка санітарних рубок у площі лісозаготівель
Показник переходу від суцільних до несучільних рубок лісу	Частка несучільних рубок лісу в загальному обсязі
Показник застосування на лісосічних роботах технологічних процесів і технічних засобів, що виключають пошкодження ґрунту, які можуть привести до розвитку ерозійних та інших негативних процесів	Частка застосованих технологічних процесів, що виключають екодеструкції ґрунту
Показник збереження виділених ділянок лісу, що мають особливе природоохоронне і культурно-історичне значення та мають статус особливих територій	Частка ділянок лісу, що охороняються, мають статус особливих територій
<i>Груповий індекс екологічної стійкості</i>	Сума часткових індексів
<i>Інтегральний індекс дієвості управління еколого-економічною безпекою підприємства</i>	Сума групових індексів

Примітка. Удосконалено автором [3].

Резюмуючи викладене, наведемо методику оцінки еколого-економічної безпеки як послідовність таких етапів:

1) аналіз основних чинників, які впливають на рівень ЕЕБЛГП (виробничого, техніко-технологічного, фінансового, організаційного, екологічного, природо-ресурсного характеру);

2) оцінка економічної стійкості підприємства за її основними складовими;

3) оцінка екологічної стійкості підприємства за її основними складовими;

4) стандартизація показників;

5) визначення групових індексів;

6) визначення інтегрального індексу ЕЕБЛГП;

7) оцінка рівня ЕЕБЛГП за встановленою шкалою або прийнятими критеріями.

Для цього потрібно виділити інтервали, які визначають стан еколого-економічної безпеки підприємства: якщо інтегральний індекс більше 8 – високий рівень безпеки, від 6 до 8 – нормальний рівень (безпечний); від 4 до 6 – прийнятний рівень безпеки; від 2 до 4 – нестійкий рівень безпеки; нижче 2 – кризовий рівень.

Оцінку еколого-економічної безпеки за даними 2015 р. ДП «Любомльське ЛГ» (Волинська область) здійснено за авторською методикою, яка базується на визначенні інтегрального показника еколого-економічної стійкості лісгосподарського підприємства (табл. 2).

Таблиця 2

**Результати оцінки еколого-економічної безпеки
ДП «Любомльське ЛГ»**

Група та назва показника	Значення показника	
	факт	норма
1	2	3
1. Економічна стійкість підприємства		
Показники фінансової стійкості		
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,284	1-2
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,027	0,2-0,35
Коефіцієнт автономії	0,282	≥ 0,5
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,393	≥ 0,5
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	0,019	≥ 0,1
Коефіцієнт маневреності	0,951	≥ 0,2
Показники прибутковості		
Прибутковість загального капіталу, %	2,85	СГП
Прибутковість власного капіталу, %	10,11	СГП
Прибутковість реалізованої продукції, %	1,28	СГП
Показники ефективності виробництва		
Продуктивність праці, грн/особу	129,96	СГП
Фондоозброєність, грн	22,92	СГП
Фондовіддача, грн	8,03	СГП
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,641	СГП
Матеріаловіддача, грн	0,686	СГП
<i>Груповий індекс економічної стійкості</i>	<i>5,211</i>	<i>10</i>
2. Екологічна стійкість підприємства		
Показники невиснажливості лісокористування		
Показник сприяння природному лісовідновленню: а) попередньому за рахунок збереження підросту; б) наступному за рахунок обнасення виробок	0,084 0,003	≥0,1
Показник ведення лісозаготівель у розрахунковій лісосіці	0,997	1
Показник штучного лісовідновлення на вирубках	0,464	1
Показники раціональності використання лісових ресурсів		
Показник вивезення заготовленої деревини, відведеної у рубку	0,898	1
Показник використання заготовленої деревини	0,779	1
Показник переробки заготовленої деревини	0,520	1
Показник переробки вторинних лісових ресурсів і	0,001	0,1

продуктів побічного лісокористування		
Показники лісоохоронної діяльності		
Показник попередження лісових пожеж Кп/пож:	1,673	
ступінь очистки лісосік від порубочних залишків (Коч);	1,0	1
показник регулювання породного складу деревостану (Кд/с);	0,499	0,7
показник якості санітарних рубок (Кяср);	0,147	0,5
показник створення системи протипожежних бар'єрів (Кб)	0,027	0,1
Показник санітарних заходів у процесі заготівлі і лісовідновленні	0,147	0,5
Показник переходу від суцільних до несучільних рубок лісу	0,865	1
Показник застосування на лісосічних роботах техпроцесів і засобів, що виключають ерозійні та інші негативні процеси	- 0,015	0
Показник збереження ділянок лісу з особливим статусом	0,025	0,15
<i>Груповий індекс екологічної стійкості</i>	<i>6,441</i>	<i>10,0</i>
<i>Інтегральний індекс еколого-економічної безпеки</i>	8,652	20

Примітка. Розраховано автором.

Перша підгрупа показників демонструє, що рівень фінансової стійкості середній. Коефіцієнт поточної ліквідності показує, що частка поточних зобов'язань підприємства, яку воно спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів складає 0,284, що значно менше норми, тобто показник, який показує платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами незадовільний.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності дозволяє визначити частку короткострокових зобов'язань, що підприємство може погасити найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів. Теоретично значення коефіцієнта вважається достатнім, якщо воно перевищує 0,2-0,3. На практиці він склав 0,027, проте не можна відразу робити негативні висновки про можливості підприємства негайно погасити свої борги, тому що мало ймовірно, щоб всі кредитори підприємства одночасно пред'явили б йому свої вимоги. У той же час, занадто високе значення показника абсолютної ліквідності свідчить про нераціональне використання фінансових ресурсів. Коефіцієнт автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу) характеризує частку коштів, вкладених власниками підприємства в загальну вартість майна. Розрахунок коефіцієнта автономії показав, що він у два рази менший.

Коефіцієнт фінансової стабільності, який має бути більший, ніж 0,5, становить 0,393, що вказує на достатньо високий рівень фінансового ризику. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами, який характеризують фінансову стійкість підприємства, на порядок нижчий,

оскільки оптимальним вважається результат, коли значення показника становить більше 0,1. Коефіцієнт маневреності власних коштів характеризує ступінь мобільності використання власного капіталу, має бути не менше 0,2, фактичне значення вдвічі менше.

Прибутковість активів виконує роль сукупного критерію оцінки ефективності використання ресурсів. В той же час це головний критерій оцінки діяльності структурних підрозділів. Він дещо менший середньогалузевого, який становить 12%. Проте інші показники прибутковості досить низькі, особливо – реалізації продукції.

Показники ефективності виробництва демонструють рівень використання виробничого потенціалу як середній. Продуктивність праці дещо нижча середньогалузевого показника. Фондоозброєність та фондovіддача відповідає середньогалузевому показнику. Стоїть гостра потреба оновлення основних засобів підприємства та впровадження нових технологій, оскільки коефіцієнт зносу високий. Матеріалovіддача, яка характеризує вихід продукції на 1 грн. матеріальних витрат, низька.

Для характеристики другої групи показників використаємо такі дані підприємства. Загальна площа лісів: 27770,6 га. Структура лісів за породним складом: сосна: 17051 га, дуб червоний: 72,7 га, дуб звичайний: 2166,1 га, осика: 169,2 га, ялина європейська: 88,2 га, береза повисла: 442,2 га, інші деревні породи: 2786,3 га, вільха чорна: 4994,9 га. Структура лісів за стиглістю: молодняки – 5422,2 га, середньовікові – 14928 га, пристигаючі – 5775,9 га, стиглі і перестійні – 1644,5 га. Площа підліску: 2340,6 га. Площа розрахункової лісосіки: 193,9 га. Площа лісозаготівель у межах розрахункової лісосіки: 193,3 га. Площа штучного лісовідновлення на вирубках: 90,0 га. Обсяги лісозаготівель: 40,2 тис.куб.м. Обсяги вивозки з лісосіки: 36,1 тис.куб.м. Обсяги використання деревини, відведеної у рубку: 31,3 тис.куб.м. Обсяги переробки заготовленої деревини: 20,9 тис.куб.м. Обсяги переробки вторинних лісових ресурсів: 59,0 т. Площа лісосіки: 193,9 га. Площа очистки лісосік від порубочних залишків: 193,3 га. Площі штучного регулювання породного складу лісів: 96,5 га. Площа санітарних рубок: 28,4 га. Площі протипожежних бар'єрів різних типів: 5,3 га. Площа суцільних вирубок: 26,1 га. Площа несucільних вирубок: 167,2 га. Площа еродованих ґрунтів у межах лісосіки: 2,9 га. Площа ділянок лісу, що мають природоохоронне значення: 1948,3 га. Площа ділянок лісу, що мають культурно-історичне значення: 29,6 га. Площа ділянок лісу, що мають статус особливих територій: 705,6 га.

Показники невиснажливості лісокористування досить високі, проте доцільно підвищити показник відновлення лісів. Підприємство раціонально використовує лісосіку, проте показник переробки вторинних лісових ресурсів і продуктів побічного лісокористування вкрай низький. Досить високі показники лісоохоронної діяльності, зокрема, ступінь очистки лісосік від порубочних залишків та переходу на несucільні рубки. Невисокою є частка ділянок лісу, що охороняються, мають статус особливих територій у загальній площі лісів.

Отримані результати, згідно прийнятої шкали, свідчать, що рівень економічної безпеки – прийнятний, екологічної – нормальний, сукупний показник відповідає прийнятному рівню еколого-економічної безпеки.

Висновки. Оцінку еколого-економічної безпеки підприємства здійснено на основі авторської методики. Розрахунок показників економічної та екологічної стійкості показав, що стан підприємства задовільний. Проте виявлено негативні моменти, які свідчать про слабкі сторони в системі управління еколого-економічною безпекою підприємства, а саме: низькі показники сприяння природному лісовідновленню (попередньому за рахунок збереження підросту; наступному за рахунок обнасінення виробок); показник штучного лісовідновлення на вирубках; показники переробленої деревини від обсягу заготовленої та переробки вторинних лісових ресурсів і продуктів побічного лісокористування. Нижчі норми показники лісоохоронної діяльності: показник переходу від суцільних до несуцільних рубок лісу, показник застосування на лісосічних роботах технологічних процесів і технічних засобів, що виключають ерозійні та інші негативні процеси, показник збереження ділянок лісу, що мають особливе природоохоронне і культурно-історичне значення та мають статус особливих територій.

Інструментом, що дозволить вчасно виявляти деструктивні тенденції та закласти в основу діяльності найбільш раціональні методи збалансування економічних та екологічних інтересів може стати система моніторингу еколого-економічної безпеки лісогосподарських підприємств. Це постійне спостереження та контроль за ходом технологічних, організаційно-економічних та інституціонально-регулюючих процесів з метою досягнення балансу суспільних, екологічних та економічних інтересів. Основними напрямками діяльності і очікуваними результатами мають бути: економія витрат і ресурсів завдяки раціональному використанню матеріалів, води, енергії, вторинній переробці, скороченню викидів шкідливих речовин, що дозволяє уникнути штрафів та стягнень; покращення якості продукції, оскільки є безпосередній зв'язок між дотриманням принципів екологічної політики та покращенням якості продукції, завдяки її відповідності екологічним стандартам ISO 14000; розширення ринків збуту продукції і приваблення споживачів, які вимагають від виробників екологічно безпечної продукції та послуг. Для виробників вихід на нові ринки збуту, особливо у розвинених країнах, є неможливим без дотримання екологічних стандартів; впровадження інновацій, екологічно чистих технологій, безвідходного виробництва.

Література

1. Іванов В. Л. Управління економічною стійкістю підприємств (на прикладі підприємств машинобудівного комплексу) : монографія / В. Л. Іванов. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2005. – 268 с.
2. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство [монографія] : За. ред. В. М. Геєця. – Х. : ВД “Інжек”, 2006. – 240 с.

3. Артюшок В. С. Критерії відповідності діяльності лісгосподарських підприємств стратегічній цілі в умовах сталого розвитку / В. С. Артюшок // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер : Економіка. – 2012. – Вип. 19. – С. 95–98.

References

1. Ivanov, V. L. (2005). *Upravlinnya ekonomichnoyu stijkisty pidpry`emstv (na pry`kladi pidpry`emstv mashy`nobudivnogo kompleksu) [Management of economic stability of the enterprise (for example, machine-building enterprises)]*. Lugans`k: Vy`d-vo SNU im. V. Dalya [in Ukrainian].

2. Geyec, V. M. (2006). *Modelyuvannya ekonomichnoyi bezpeky` : derzhava, region, pidpry`emstvo. [Modeling of economic security: state, region, enterprise]* Kharkiv. VD “Inzhek” [in Ukrainian].

3. Artyushok, V. S. (2012). *Kry`teriyi vidpovidnosti diyal`nosti lisogospodars`ky`x pidpry`emstv strategichnij cili v umovax stalogo rozvy`tku [Criteria forestry enterprises of strategic objectives in terms of sustainable development]*. *Naukovi zapu`sky` Nacional`nogo universy`tetu «Ostroz`ka akademiya». Ser. : Ekonomika. – Scientific Proceedings of the National University "Ostroh Academy". Ser: Economy. 19, 95–98 [in Ukrainian]*.

Abstract

Cherchyk A.

The assessment of ecological-economical safety of the forestry enterprise

In article methodical approaches to an assessment of ecological-economical safety of the forestry enterprise are proved. The essence of ecological-economical safety is defined, the technique of an assessment of ecological-economic safety of the forestry enterprise on materials of SE «Lyubomlsky LH» is developed and approved; the strategic directions of providing ecological-economical safety of the investigated enterprise are defined.